

İslam'ın Yaşam Dünyaları

Bir Dinin Pragmatikleri

Mohammed A. Bamyeh

Çeviri: Ayşe Ulucak

MOHAMMED A. BAMYEH

4 kıtada, 18 Őehirde yaŐamıŐ yazar, iki iĥ savaŐa ve iki devrime tanık olmuŐtur. KŐresel sosyolojinin yanı sıra ĥatıŐma ve toplumsal dŐnŐŐmŐn karmaŐık dinamikleriyle ilgili olarak salt teori merkezli olmayan bir aĥıklama Őslubunu benimsemiŐtir. Toplumsal hareketler ve devrimler, muhafazakârlıĥın doĥası, din sosyolojisi, anarŐizm ve devletin dışında ŐrgŐtlenen toplumsal yaşam biĥimleriyle ilgilenen Mohammed A. Bamyeh, Pittsburgh Őniversitesi Sosyoloji BŐlŐmŐnde araŐtırmalarına devam etmektedir.

AYŞE ULUCAK

1995'te Sivas'ta doĥdu. 2018 yılında Boĥaziĥi Őniversitesi Rehberlik ve Psikolojik DanıŐmanlık BŐlŐmŐ'nden mezun oldu. Marmara Őniversitesi Rehberlik ve Psikolojik DanıŐmanlık BŐlŐmŐ'nde yŐksek lisansına devam ediyor. *İslam'ın Yaşam DŐnyaları* yanında yayımlanmıŐ bir kitap ve bir makale ĥevirisi bulunuyor.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür.....	7
GİRİŞ: YAŞAM DÜNYALARI OLARAK İSLAM	11
Yaşam Dünyası Nedir?	16
1. TOPLUMSAL HAREKET OLARAK İSLAM:	
KATILIMIN PRAGMATİKLERİ.....	25
Acil Durumdan Normal Krize	25
Sosyal Yenilenme: Normal Krize Uzun Bir Yürüyüş. 31	
Üç Örgütsel Model	42
Yardımlaşma	57
Devlet dışında örgütlenen toplum	68
Yeni Demografilerin Siyasallaşması.....	85
Kısmi Siyaset	96
Devlet İktidarını Ele Geçirmek Hareketi	
Nasıl Dönüştürür?	105

2. KAMUSAL FELSEFE OLARAK İSLAM: BİLGİNİN PRAGMATİKLERİ.....	127
Sekülerlik Meselesi.....	137
Sekülerlik Meselesinin Kökleri: Modern Devlet	139
Ulus Meselesi ve Din	145
Dinden Milliyetçiliğe, Milliyetçilikten Dine.....	150
Hermenötığe Karşı Araçsal Akıl.....	155
Hermenötik İslam	164
3. KÜRESEL DÜZEN OLARAK İSLAM: TARİHÎ YAPILARIN PRAGMATİKLERİ	199
Kısmi Kontrol.....	202
Serbest Dolaşım.....	249
Çok Söylemlilik.....	257
Engizisyona Karşı Çok Söylemlilik.....	273
Modern Engizisyonlar.....	279
İslam'ın Ötesinde Küresel Düzen.....	283
Sonuç.....	291
İhtiyati Bir Söylem Olarak İslam	291
Yaşayan Din	291
Metafizikten Toplumsal bir Mantık Nasıl Doğar?...	296
İcmâ ve Uzlaşma	304
İhtiyati Söylemin Unsurları.....	308
Kaynakça.....	313
Dizin	329

TEŞEKKÜR

Bu kitap, İslam sosyolojisi alanında uzun yıllara dayanan kamusal ve akademik meşguliyetim sayesinde ve bu doğrultuda araştırma projeleri yürütürken, yavaş yavaş hayat buldu. Süreç içerisinde, kitabın bazı kısımları daha gösterişsiz biçimlerde ortaya çıktı veya halka açık derslerde araştırma notları olarak sunuldu. Kitap, şu anki hâliyle birçok ülkeden meslektaşarımla ve halkla yaptığım sayısız görüşmeden yıllar içinde öğrendiklerimi yansıtıyor. 2. Bölüm'ün önceki versiyonları, *The Macalester International*'da (cilt 14, 2005) "Between Activism and Hermeneutics: One Hundred Years of Intellectual Islam in the Public Sphere [Aktivizm ve Hermenötik Arasında: Entelektüel İslam'ın Kamusal Alanda 100 Yılı]" ve *Third World Quarterly*'de (cilt 29, no. 3, İlkbahar 2008) "Hermeneutics Against Instrumental Reason: National and Post-national Islam in the 20th Century [Araşsal Akla Karşı Hermenötik: Yirminci Yüzyılda Ulusal ve Post-ulusal İslam]" şeklinde yayımlanmıştı. Bu edisyon, editörlüğünü Radhika Desai'nin gerçekleştirdiği *Developmental and Cultural Nationalism* (Routledge, 2009) isimli eserin içinde yeniden basıldı. 3. Bölüm'ün yoğunlaştırılmış bir özeti, ilk olarak Manfred Steger editörlüğünde çıkan *Rethinking Globalism*'de (Rowan & Littlefield, 2004) "Global Order and the Historical Structures of *Dar al-Islam* [Dârüİslam'ın Küresel Düzeni ve Tarihî Yapıları]"

başlığıyla yayımlandı. Küçük değişikliklerle bu özet, Scott Nelson ve Nevzat Soğuk editörlüğünde çıkan *The Ashgate Research Companion to Modern Theory, Modern Power, World Politics*'te (Ashgate, 2016) "What Would a Global Civic Order Look Like? A Perspective From Islamic History [Küresel Bir Yurttaşlık Düzeni Neye Benzer? İslam Tarihinden Bir Perspektif]" başlığıyla neşredildi. Bu bölümler, daha önce yayımlanmamış materyallerle birlikte genişletilmiş, gözden geçirilmiş, güncellenmiş ve bu kitapta uyumlu bir anlatımla birleştirilmiştir.

İslam sosyolojisi hakkındaki düşüncelerimi geliştirmeye yardımcı olan arkadaş ve meslektaşların listesi burada sıralanamayacak kadar uzun. Bununla birlikte en önemlisi, yıllar içinde karşılaştığım, seçkin üniversite toplantılarından daha düşük gelirliğin tercih ettiği devlet üniversitelerine [*community college*]¹ kadar ve coğrafi olarak Kuzey Amerika, Orta Doğu, Avrupa ve Doğu Asya arasında uzanan devasa çeşitlilikti. Bu kitle, bazı fikirlerimin daha gösterişsiz hâline sabretti, uğraşlarıyla bu fikirlerin tam bir olgunluğa ulaşmasına yardımcı oldu ve farklı gündemler arasında nasıl iletişim kuracağımı ve aksi takdirde aşikâr olmayan bağlantıları nasıl keşfedeceğimi öğretti. Bu kitabın ortaya çıkmasında ismini zikrettiğim şu kurumlardan muhtelif katılımcılar bilhassa yardımcı oldular: Chicago Beşeri Bilimler Festivali (Chicago, 2017); UNESCO Dünya Beşeri Bilimler Konferansı (Liège, Belçika, 2017); Oxford Üniversitesi (2014); George Mason Üniversitesi (2013); Beyrut Amerikan Üniversitesi (2013); North Carolina Üniversitesi, Charlotte (2012); Cornell Üniversitesi (2012); Steubenville Franciscan Üniversitesi, Ohio (2012); California Üniversitesi, Santa Barbara (2012); Mısır Felsefe Topluluğu (Kahire, 2011); Mısır Amerikan Araştırma Merkezi (Kahire, 2011); Seton Hill Üniversitesi (2009); Duquesne Üniversitesi (2008); Pittsburgh Üniversitesi (2008); Tekvin Ensti-

¹ *Community College*, Amerika Birleşik Devletleri'nde görece az ücret talep eden ve genellikle iki senelik eğitim veren kamu üniversiteleridir. (ç.n.)

tüsü (Amman, Ürdün, 2008); Minnesota Uluslararası İlişkiler Kolokiyumu (2007); Century College (Minnesota, 2006); Saint Thomas Üniversitesi (2006); Georgetown Üniversitesi (2005); Victoria Üniversitesi (2004 ve 2003); Minnesota Üniversitesi (2004); Macalester College (2004); Avrupa Üniversite Enstitüsü (Floransa, İtalya, 2003); Hawai'i-Manoa Üniversitesi (Honolulu, 2002); New York-Buffalo Eyalet Üniversitesi (2002); Sinica Akademisi Etnoloji Enstitüsü (Tayvan, 2001) ve Sosyal Bilimlerde İleri Eğitim için İsveç Koleji (Uppsala, İsveç, 2001).

Elinizdeki kitapta adı geçen herkes, onun iddialarına yön vermede bir rol oynadı. Ancak verdikleri özel ilhamlar için Asef Bayat, Armando Salvatore, Ahmad Dallal, Charles Kurzman, Sami Zubaida, Said Arjomand, Göran Therborn, Richard Bulliet, Jeanette Jouili ve merhum Janet Abu Lughod, Saba Mahmood ve hocam Fazlurrahman gibi arkadaş ve meslektaşlarıma teşekkür ediyorum. Oxford University Press personeline ve özellikle James Cook'a şükranlarımı sunmak istiyorum. Bir de her zamanki gibi, Randall Halle'in ferasetli bakışına ve ilgisine çok şey borçluyum. Arkadaşım Hisham Bizri tarafından zarif bir şekilde sunulan kapak resminde de görüldüğü gibi, onun rolü, bu ciltte keşfetmek istediklerime daha fazla anlam verdi: Şeylerin tamamlanmış yapılarından ziyade hayatın dinamizmi ve bunu mümkün kılan dünyalar.